

A búcsú fájdalmában

Lászlóffy Aladár temetésén

Hogy a végső búcsú milyen fájdalommal jár, azt az elmúlt hónapokban és esztendőkből mind megrendültebb szívvel élem át. Írók és barátok távoznak el, immár egymást követve az örökkévalóságba. Annak a nemzedéknek a tragikus megfogyatkozását élem át, amelyhez magam is tartozom. Vannak ütések, amelyek végzetesen megsebzik a lelket: ilyen volt most Lászlóffy Aladár barátunk halála is. Éppen tíz napja tértem haza Budapestre Kolozsvárról, derűs kora nyári vasárnap délután, aztán másnap reggel jelzett a telefon, Lászlóffy Gyöngyi keresett meg Aladár halálhírével. Azóta ennek a hírnek a rettenetében élek, minthogy nemcsak az élő magyar költészet egyik nagyszerű egyéniségét vesztettem el, hanem sokévtizedes barátomat is, akivel éppen negyven esztendeje ismerkedtem össze, első kolozsvári utam alkalmából.

Másnap Kányádi Sándort ünnepeltük a budapesti Petőfi Irodalmi Múzeum dísztermében, népes közönség körében, de szorongásos lélekkel, hiszen nem csak a szép születésnap ünnepi érzését éltük át, hanem az aznapi gyász szorongató feketeségét is. A köszöntésre felkért ünnepi szónokok, közöttük magam, hallgatásba fojtottuk fájdalmunkat, amely aztán az ünnepélyes szavakra válaszoló Kányádi Sándorból tört elő. Nem először fordult elő a magyar irodalom történetében, hogy a közös ünnepen átüt a fájdalom sötétje, így volt ez az első világháború végén beköszöntő forradalmi mámor idején Ady Endre halálával is. Mintha ünnepeinket venné vissza valami kegyetlen erő.

Azért mondom mindezt a gyászoló kolozsvári gyülekezet előtt, hogy érzékeltessem: Lászlóffy Aladár távozása Budapesten, Magyarországon milyen fájdalmat okozott. Szomorú dolog, hogy ma már, alig lévén közös örömeink, szinte csak fájdalmainkban egyesülünk mi: erdélyi és magyarországi magyarok.

Lászlóffy Aladár, mondtam az imént, nekem hosszú évtizedek óta a barátom volt. Nem csak úgy tekintettem rá, mint a magyar költészet (nem csak az erdélyi, hanem az egész magyar költészet) egyik legnagyobb alkotó egyéniségére, hanem mint a magam életének és munkájának megkerülhetetlen társára: nemcsak a versei, elbeszélő művei, tanulmányai és kisebb-nagyobb írásai (mostanában leginkább a kolozsvári Helikon első oldalán) jelentettek számomra élményt és tanulságot, hanem eleven szavai, mindig megújuló beszélgetéseink is vagy éppen vitáink, és élményt jelentett a mindig tapasztalt őszinte barátsága, nagyszerű és hiteles emberi személyisége, amely ebben, a mi személyiségromboló, az emberi szuverenitást szüntelenül megalázó korunkban is szabad tudott maradni, meg tudta őrizni, ha kellett, áldozatok árán, az emberi és a költői méltóságot.

Most, ez előtt a koporsó előtt, én nem költészetének eredetiségéről vagy éppen a szavak vadonában utat kereső szellemének játékoságáról és teremtő kedvéről szeretnék szólni – ez eddig is tudós könyvek dolga volt és ezután is

tudós könyvek dolga lesz. Hanem elsősorban emberi lényéről, arról a személyes karakterről és karizmáról, amely a nyolcszáz esztendeje velünk élő magyar költészet egyik legnagyobb értéke és (számunkra, magyarok számára) ajándéka. Ez a karakter és karizma, modhatni, a nemzeti hagyományok, a lelki és erkölcsi „hungarikumok” közé tartozik. Átjárja a személyes felelősségvállalást nemzeti kultúránk és anyanyelvünk mellett, áthatja a közösségi hűséget, a történelmi tudatosságot, egy olyan „lelkiségét”, amelynek Lászlóffy Aladár egyik utolsó hiteles képviselője volt.

Távozása, amelyet hosszú esztendőik testi és lelki gyötrelmei készítettek elő, ezért nemcsak az irodalom vesztesége és nem csak az én személyes veszteségem, – a nemzetnek kell gyászolnia, ahogy Illyés Gyula, Jékely Zoltán, Márai Sándor, Sütő András (és még sokuk) halálakor. Mind kevesebben vagyunk, ezért halottainkat is úgy kell őriznünk és szeretnünk, mintha itt lennének közöttünk, és fognak a kezünket, irányítanak a tekintetünket, a lépteinket. Lászlóffy Aladár is itt van közöttünk, emlékével, írásaival, abban a szeretetben, amelyet iránta érzünk, és amely, ahogy az apostol mondja, „soha el nem fogy”. És ugyanakkor ott van fölöttünk, túl a felhőkön, az égbolton, a mindenségen: Isten trónusa előtt könyörög Erdély magyarságáért és szójátékaival nyugözi le az angyalokat.

Végső búcsúm ezért, ha fájdalmas is, utat keres a megbékéléshez. Ezt a megbékélést kívánom Aladár barátainak, és kívánom mindenki előtt Lászlóffy Gyöngyinek, akit, ígérhetem, sohasem hagyunk magára. Búcsúzom most Tóled, Barátom, a magyar írók közösségének nevében is: nyugodjál békében, kisérijen és őrizzen meg szeretetünk.

Elhangzott Kolozsváron, a Házsongárdi temetőben 2009. április 29-én.

V A R G A I S T V Á N

Szívünkben is óra jár

Lászlóffy Aladár igen szomorú halálhíre első találkozásunk emlékét idézi föl bennem. Annál is inkább emlékezetes ez a találkozás számomra, mert ritkán történik szerkesztővel, hogy ilyen alkalomkor rögvest verset kapjon a költőtől. Igaz, ebben az esetben „kéznél” volt az alkotás.

Csak kicsit kell kutakodni a Berzsényi Társaság történetében, s rögtön kiderül: 1990 december 17-én a kaposvári Petőfi Könyvtárban Lászlóffy Aladár volt a Társaság vendége. Feleségével érkezett a városba, ahol akkor járt életében először. A hosszú vonatozás Pestről a somogyi megyeszékhelyre nem telt céltalanul, hiszen a megérkezés után csakhamar kiderült: verset szerzett az úton. Kérésünkre megmutatta, s emlékszem, Király Ágival, a Társaság legendás és feledhetetlen ügyvezető titkárával azonnal elnyerte tetszésünket. Természetesen ma már nem tehető hozzá a vershez az akkori kor akusztikája. Másfél hónappal korábban érkeztünk vissza Erdélyből Ágival, ahol Ágh István, Lázár Ervin, Utassy József és Kósa Csaba társaságában vettünk részt egy egyhetes, több